

KULTUR

Siri Derkert kolorist under protest

Publicerad 1995-02-28

JU MER jag går runt på Siri Derkerts utställning på Thielska galleriet desto mer häpen blir jag. Under åren har åtskilliga utställningar visats med hennes konst. Men på Thielska syns något nytt.

Siri Derkert har lämnat efter sig en mängd exempel på olika sätt att teckna. Också när hon målar, ristar i betong eller skulpterar i lera finns tekniken där. En av hemligheterna med hennes konst är att hon alltid sätter sig över det material hon har i händerna. Traditionell är hon egentligen bara när hon arbetar med kol och penna - då låter hon stiftet löpa över papperet så som konstnärer gjort i fem hundra år.

Ett porträtt av dottern Sara från 1943 är djärvare än det mesta jag sett av henne. Först ett färgskimrande mörkt, nästan skulpturalt format huvud. Sedan några ljusa, kantiga streck över näsvingarna som tycks ditmålade i ren ilska. Eller kanske för att hon ville få en rörelse i ansiktet och berätta något om dottern som inte gick att uttrycka på annat sätt.

Det är just friheten i hennes teknik som jag fastnar för på Thielska galleriet. Porträtten dominerar, ansikten som byter färg mellan höger- och vänstersidor som kameleonter. Visst är hon en utpräglad kolorist, men, som det verkar, under protest. Hon vill inte erkänna sitt virtuosa handlag, hon arbetar mot sig själv. Hon försöker dölja sitt måleri genom att teckna med färgerna. Men resultatet blir ändå måleri. Ofta ger hennes målningar eller collage, skulpturer, betongreliefer intryck av att inte vara färdiga. Någon tycks plötsligt ha ryckt undan dem - och sedan har hon börjat på nytt.

Den där "någon" var nog alltid skötsel av hem och barn. Hon fick aldrig chansen att arbeta "manligt" (som hon själv uttryckte det), stå länge i ateljén och tänka, arbeta om, återkomma, gå vidare. Formanalysen ligger utspridd i hennes konst som en sönderbruten tankekedja. Det mesta satt i hennes händer. På ett sätt rörde hon fram sin konst, fingrade fram den, nervöst, envist, aldrig avslutat.

Samtidigt är hennes arbeten mycket säkert konstruerade. Under 1910-talet tog hon starka intryck av den franska kubismen och lärde sig att bygga upp ett motiv genom att först sönderdela och analysera det. Den kunskapen finns sedan också i de många teckningarna och skisserna.

I en flyktig bild av en maskinskriverska från 1950-talet har hon tecknat figuren rakt framifrån med händer (eller är det fåglar som tycks flyga fritt över maskinen. Ändå är den uppbyggd som ett hus med luftig övervåning, stram fasad och en vilande bas. Kubismens attack mot konventionen och den goda smaken sträckte sig ändå inte längre än till ett relativiserat centralperspektiv. Det antika, balanserade formbygget bestod.

För Siri Derkert innebar detta en märklig klyvning. Hennes utbrytningsförsök ur sina egna och den tidiga 1900-talskonstens konventioner var många, men hon förmådde aldrig göra sig av med den eleganta, ibland till och med förföriska linjen. I hennes porträtt och många personstudier finns hela tiden ett påtagligt lugn. Ja, ofta är de fyllda av en inåtvändhet som tycks direkt hämtad från sekelskiftets stämningsmåleri. Också när hon målar sina barn, till exempel de många renässansmässiga 1920-talsporträtten (av vilka några finns med på utställningen), låter hon den dröjande, fridfulla ateljéstämningen dominera bilderna. Det är kanske därför hon ofta har beskrivits som en av det svenska 1900-talets främsta barnskildrare. Hennes porträtt rymmer alltid ett uppbrott. Stillheten är bara tillfällig.

PEDER ALTON

KONST

Siri Derkert

Thielska galleriet